

Γιάννης Πίτσος - Χρονολόγιο

1909	Πρωτομαγιά: Γεννιέται στη Μονεμβάσια τὸ τέταρτο και τελευταίο παιδί τοῦ ἑμπόγου Ελευθέριου Πίτσου και τῆς Ἐλευθερίας Βουλουναγᾶ. Τὰ προηγούμενα παιδιά τους: Νίνα, Μίμης, Λούλα.
1914	Ἐγγράφεται στὸ δημοτικὸ σχολεῖο Μονεμβάσιας, τὸ 1919 στὸ σχολειαρχεῖο τῆς και τὸ 1921 στὸ γυμνάσιο Γυθείου. Πεθαίνουν, ἀπὸ φυματίωση, ὁ ἀδελφός του και ἡ μητέρα του.
1924	Μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἰστανικὸ Ὅραμα» δημοσιεύει ποιήματα στὴ «Διάπλαση τῶν Παιδῶν», ποῦ διευθύνει ὁ Ξενοπούλος.
1925	Μὲ τὴν «ἀκοιβή» ἀδελφῆ του Λούλα ἐγκαθίσταται στὴν Ἀθήνα. Οικονομικὴ καταστροφή τῆς οἰκογένειας. Δουλεύει σὰν δακτυλογράφος και μετὰ σὰν ἀντιγραφέας στὴν Ἑθνικὴ Τράπεζα.
1926	Προσβάλλεται ἀπὸ φυματίωση. Πάει στὴ Μονεμβάσια, μένει σὲ πανδοχεῖο και γράφει ποιήματα ποῦ ἀνήκουν στὶς συλλογές «Δάκρυα και Χαμόγελα» και «Στὸ παλιὸ μας σπίτι» (ποῦ δὲν ἐκδόθηκαν). Ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα. Ἐγγράφεται στὴ Νομικὴ, ἀλλὰ δὲ φοιτᾷ, Λόγω οἰκονομικῶν δυσκολιῶν. Ἐργάζεται ταυτόχρονα σὰν βοηθὸς βιβλιοθηκαρίου και γραφέας τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνᾶς.
1927	Νοσηλεύεται στὸ σανατόριο Παπαδημητρίου και μετὰ, γιὰ τρία χρόνια, στὴ «Σωτηρία», ὅπου γνωρίζεται μὲ φυματικούς μαξιστὲς και διανοουμένους. Δημοσιεύει ποιήματα στὸ «Φιλολογικὸ Παράρτημα» τῆς «Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας».
1930	Μεταφέρεται στὸ φιλιαρχεῖο Καψαλῶνας. Ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα. Συνδέεται μὲ τοὺς «Πρωτοπόρους» τῆς ΟΚΝΕ και μὲ τὴν Ἐργατικὴ Λέσχῃ και ἀναλαμβάνει τὸ καλλιτεχνικὸ τμήμα τῆς. Σκηνοθετεῖ, παίζει, ἀπαγγέλλει. Ἡ Λούλα τὸν βοηθᾷ, γιὰ ἄλλο, οἰκονομικά.
1933	Γιὰ βιοπορισμὸ παίζει στὸ «Θέατρο Κυψέλης» και μετὰ μὲ τοὺς θιάσους Πυριᾶδη και Μακέδου.
1934	Ἐκδίδει τὴν ποιητικὴ συλλογὴ «Ἰθακτεῖρ». Συνεργάζεται μὲ τὸ «Ρίσοσπάστη», ὑπογράφοντας μὲ ἀντεστραμμένο τὸ ὄνομά του - Ι. Σοστή - και γίνεται μέλος τοῦ ΚΚΕ. Δουλεύει ὡς διορθωτῆς και ἐπιμελητῆς τῶν ἐκδόσεων «Ἰκκοβόστη».
	Ὁ «Ἐπιτάφιος» τοῦ κόσμου
1936	9 Μαΐου γίνεται στὴ Θεσσαλονικὴ ἡ μεγάλη, ματωμένη καπνεργατικὴ ἀπεργία. 10 Μαΐου, οἱ ἐφημερίδες δημοσιεύουν τὴ φωτογραφία τῆς μάνας ποῦ θορνεῖ τὸ σκοτωμένο γιὸ τῆς. Ὁ Πίτσος σὲ τρεῖς μέρες γράφει τὰ πρῶτα 14 ἄσματα τοῦ «Ἐπιταφίου».
	12 Μαΐου ὁ «Ρίσοσπάστης» δημοσιεύει τρία, μὲ τίτλο «Μοιρολόι». Ἐκδίδεται ὁ «Ἐπιτάφιος» (10.000 ἀντίτυπα). Ἀργότερα, ἡ 4ῃ Ἀνγούστου καταρῶχει τὰ ἑναπομεινάντα 250 ἀντίτυπα και τὰ καίει στοὺς Στύλους τοῦ Ὀλυμπίου Διός.
1937	Ἐκδίδεται «Τὸ τραγούδι τῆς ἀδελφῆς μου» και ὁ Παλαμιάς γράφει: «Παραμερίζουμε, ποιητῆ, γιὰ νὰ περάσεις».
1938	Κυκλοφορεῖ ἡ «Ἐαρινὴ Συμφωνία». Προσλαμβάνεται στὴ «Αὐθικὴ Σκηνή» ὡς χορευτῆς.
1942	Προσφέρεται τὶς ὑπηρεσίες του στὸ «Μορφωτικὸ Τμήμα» τοῦ ΕΑΜ και ὅπου ἀλλοῦ χρειάσται, ἀκόμα και κατάκοπος ἀπὸ τὴν ἀρρώστια.

1943	Εκδίδεται η «Παλιά μαζούγκα σὲ γυθιοὺ βροχῆς» μεῖ τίτλο «Μακρὴν ἔποχὴ ἑφηβείας» καὶ ἡ «Δοκιμασία», τὴ σύνθεση τῆς ὁποίας μεῖ τίτλο «Παραμονὲς ἡλίου» ἀπαγορεύει ἡ γερμανικὴ λογοκρισία.
1944	Γράφει θεατρικὰ ἔργα καὶ τὸ περὶ «Στοὺς πρόποδες τῆς σιωπῆς», τὸ ὁποῖο καίγεται-μαζί με ἄλλο τὸ ἀρχεῖο του-στὰ Δεκεμβριανά, στὴ διάρκεια τῶν ὁποίων βρισκεται συγχυὰ γιὰ λογαριασμό τοῦ ΕΑΜ στὴν ἐλεύθερη Καισαριανή.
1945	Μὲ τὴν ὑποχώρηση πᾶει στὴ Λαμία. Στὰ Τρίκαλα καὶ στὸ Βόλο συναντᾶ τὸν Ἄρη. Στέλνεται στὴν Κοζάνη, στὸ «Λαϊκὸ Θέατρο Μακεδονίας» τοῦ ΕΑΜ-ΕΛΑΣ. Στὸ ὄροιο γράφει τὴν «Ἀθήνα στ' ἄγματα», ποὺ παίζεται μεῖ ἐπιτυχία καὶ ἀποτελεῖ τὴ βάση τοῦ τρίτου αὐτοῦ «Πέγα ἀπ' τὸν ἴοκιο τῶν κυπριασίων». Μετὰ τὴ Συμφωνία τῆς Βαρκάλας ἐπιστρέφει στὴν Ἀθήνα. Συνεργάζεται μεῖ τὰ «Ἐλεύθερα Γράμματα». Συνεργάζεται μεῖ τὸ καλλιτεχνικὸ τμήμα τῆς ΕΠΟΝ καὶ παρακολουθεῖ τὴν ὁμάδα τῶν νέων λογοτεχνῶν.
	«Ρωμιοσύνη»
1948	Ἐξορίζεται στὸ Κοντοπούλι Δήμου.
1949	Μεταφέρεται στὸ Μακρονήσι. Γράφει ἀν καὶ ἀπαγορεύεται. Συνεξόριστοί του (κυρίως ὁ Μάνος Καρράκης) κρύβουν τὰ ποιήματά του μέσα σε μπουκάλια καὶ τὰ θάβουν.
1950	Τὸν Ἀύγουστο συλλαμβάνεται ἐκ νέου καὶ ξαναστελνεται στὸ Μακρονήσι καὶ μετὰ στὸν Ἄη-Στάτη. Γράφει καὶ «φυγαδευεῖ» στὸ ἐξωτερικὸ τὸ περιήγητο «Γράμμα στὸ Ζωλιὸ Κιουρί».
1952	Μετὰ τὴς διεθνεῖς διαμαρτυρίες κορυφαίων διανοουμένων, ἀπολύεται, χωρὶς νὰ ὑπογράψει δῆλωση. Ἐκλέγεται στὴ Διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τῆς ΕΔΑ καὶ συνεργάζεται μεῖ τὴν «Ἀντγή». Κυκλοφορεῖ «Ὁ ἀνθρώπος μεῖ τὸ γαρίφαλο».
1954	Παντρεύεται τὴ γιατρὸ Φαλίτσα Γεωργιάδου ἀπὸ τὸ Καρλόβασι τῆς Σάμου.
1956	«Ἡ σονάτα τοῦ σεληνόφωτος» (κρατικὸ βραβεῖο, κυκλοφορεῖ καὶ στὰ γαλλικὰ). Ταξιδεύει στὴν ΕΣΣΔ καὶ γράφει τὴς ἐντυπώσεις του στὴν «Ἀντγή».
1957	Κυκλοφοροῦν: «Χρονικὸν», «Ἀποχαιρετισμός», «Μακρονησιώτικα» (ἐπανεκδίδονται ἄς «Πέτρινος Χρόνος»), «Ὁι γεροντιὲς τοῦ κόσμου» κ.ά. Διώκεται, μαζί με τοὺς Ἀντγή, Βερτάκο - συνεργάτες ἑπίσης τῆς «Ἐπιθεώρησης Τέχνης» - γιὰ τὸ ἀφιέγραμὰ τῆς στὴν Ὀχτωβριανῆ Ἐπανάσταση. Διαμαρτυρίες στὴ Γαλλία γιὰ τὴ διώξη.
1960	Κυκλοφοροῦν «Τὸ παράθυρο», ἡ «Ἐφύρα» καὶ σὲ δίσκο, μεῖ μουσικὴ Θεοδωράκη, ὁ «Ἐπτάφιος».
1963	Ἐκδίδονται: «12 ποιήματα γιὰ τὸν Καβάφη», «Μαρτυρίες», «Ποιήματα» τοῦ Ἀρίλα Γιόζεφ (μετάφραση Πίτσου-Βερτάκου). Ἡ λογοκρισία ἀπαγορεύει τὰ «Ποιήματά» του.
1964	Ἐκδίδονται τὰ «Ποιήματα» τοῦ Μαγιακόφσκι, ὁ τρίτος τόμος τῶν Ποιητικῶν «Ἀπάντων» του κ.ά.
1965	Ἐκδίδονται: «Φιλοκτήτης» κι ἡ ὑπέροχη μετάφραση τοῦ «Ἐγώ, ἡ μητέρα μου κι ὁ κόσμος» τῆς Ντόρα Γκαμπρέ.
1966	«Ρωμιοσύνη», ἡ μετάφραση τοῦ «Ὁρόμο» τοῦ Ἐζεμπουρκ, «Μαρτυρίες» (δεύτερη σειρά), «Ὁρέστης», «Ἀνθολογία Τσέχων καὶ Σλοβάκων ποιητῶν» κ.ά.
	«Διανοσιγανούδα πικρῆς πατηιάς»
1967	21 Ἀπριλίου: συλλαμβάνεται. Μετὰ τὴν Ἀσφάλεια καὶ τὸν Ἰππόδομο, ἐξορίζεται

	στη Γυάγο και μετά στο Παρθένι Λέου.
1968	Φρουροβύμενος εισάγεται στο αντιστασιακό «Άγιος Σάββας». Επιστρέφει στο στρατόπεδο και μετά σε κατ' οίκον περιορισμό στη Σάμο. Στέλνει κρυφά στη Γαλλία το «Πέργες Έπαναλήψεις Κγκληδαιμα» (μεταφράζεται και εκδίδεται) και αργότερα τὰ «Δεκαοκτώ Λιανοτράγουδα της πικρής πατριδας» (το μελοποιεί ο Θεοδώρακης και τὸ παγουσιάζει ἀνά την Εὐρώπη). Διεθνῆς ἀπαιτησιή ή ἀπελευθέρωσή του.
1970	Αίχεται ὁ κατ' οίκον περιορισμός. Πηγά στην Αθήνα. Προυκαλείται σέ Διεθνῆ Συνέδριο Ποίησης στο Λονδίνο. Η χούντα για νὰ του δώσει διαβατήριο, του ζητὰ νὰ μὴν τὴν ἐπικρίνει στο ἔξῃς. Ο Πίτσος ἀρνείται. Η χούντα τὸν τιμώσει για τὴν ἀρνησιή του, με σύλληψη και κατ' οίκον περιορισμό στη Σάμο και πάλι. Νέες διεθνῆς διαμαρτυρίες. Επιστρέφεται ή μετακίνηση του στην Ελλάδα.
	Ανακηρύσσεται μέλος τῆς Ακαδημίας του Μάνιτς τῆς Ομοσπονδιακῆς Γερμανίας. Πολλά ἔργα του μεταφράζονται και ἐκδίδονται στο ἔξωτερικό.
1973	Κυκλοφοροῦν: «Δεκαοκτώ Λιανοτράγουδα τῆς πικρῆς πατριδας», «Διάδρομος και σκάλα», «Γκαγκάνια», «Σεπτῆγια και θαφνηφόδια» κ.ά.

Γιάννης Πίτσος: Η ζωή και τὸ ἔργο του

Γεννήθηκε στη Μονεμβασιά. Ο πατέρας του ήταν κτηματίας, αλλά έχασε τὴν περιουσία του και πὸνῶς νωρίς ὁ ποιητῆς δυστύχησε οικονομικά. Για νὰ ζήσει ἔγινε χορευτῆς σέ ἐπιθεωρησιακό μπαλέτο (1930) ἀφού φοίτησε στη σχολή Μοριάνοφ. Γρήγορα τὸ ἐνοδιαφέρον του στράφηκε στην ποίηση και στὰ μεγάλα κοινωνικοπολιτικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς του. Οί νέες ιδέες του ἦταν μαρξιστικές. Αὐτῆς οί ιδέες στάθηκαν ἀφορμὴ για περσιπέσεις. Φυλακίστηκε, ἐξορίστηκε και ἐκτοπιστηκε πολλές φορές. Τόποι ἐξορίας του ὑπῆρξαν ή Μακρόνησος και ὁ Άγιος Εὐστράτιος παλιά, ή Γυάγος, ή Λέφος και ή Σύρος στην ἐπασετία τῆς χούντας. Η ζωή του ποιητῆ ὑπῆρξε ταραγμένη και περσιπτεσιώδης. Χαρακτηριζέται ἀπὸ ἀσθένειες και πολιτικές διώξεις. Σίγουρα ὀλη αὐτῆ ή ἔνταση, ἐπιγέασε τὴν ποίηση του.

Ο Πίτσος ἀσχολήθηκε ἐρασιτεχνικά με τὴ ζωγραφική και τὴ μουσική. Τιμήθηκε με τὸ πρῶτο κρατικό βραβείο ποίησης τὸ 1956, ἀνακηρύχτηκε ἐπίτιμος διδάκτορας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς του Α.Π.Θ. τὸ 1975 και τὸ πανεπιστημιού Αθηνῶν τὸ 1987. Διακρίθηκε ὀμως και με πολλά ἔξνα βραβεία. «Μέγια διεθνῆς βραβείο ποίησης» (Βέλγιο, 1972), διεθνῆς βραβείο «Γκεόργκι Δημητράφ» (Βουλγαρία, 1975), μέγια βραβείο ποίησης «Λαφῆ ντῆ Βινύ» (Γαλλία, 1975), διεθνῆς βραβείο «Αίτνα-Ταορμίνα» (Ιταλία, 1976), «βραβείο Δένιν» (ΕΣΣΔ, 1977), διεθνῆς βραβείο «Μποντέλο» (1978).

Απὸ τὴ σειρά Τρακτέρ (1930-1934)]

Γιάννης Πίτσος, Δοκιμασία (ἀπόσπασμα)

Ω Μοῦσα, εσύ
κάθε θρασύ
μερῶεις ήχο
στο θαλασσι
γράφεις χρυσιή
αυγῆ : το στίχο.

Μετ το τερπὸ

Βράδου, ελαφρό
υψάνω χέρι
ίδιο φτερό
και στο νερό
η μορφή του χαιρει:

Ο αυλός σφυρά
και τὰ ἀργυρά
φορώ και πάλι
μέθης Χαρά
με πλημμυρά
κ' η νιότη πάλαι.

Μια μυγδαλιά
μες στα παιδιά
ανθίζει ερείπια
και τα παιδιά
χτίζουν φωλιά
σε τείχη τρύπια.

Φιλιά σκορνώ
σα ν' αγαπώ
και τον εαυτό μου
κι όταν σιωπώ
και το σκοπό
ακούω του εντόμου:

Φως αμυδρό
πέφτει ιθαρό
στ' ωχρό μου στόμα
κι άλλο αντιδρώ
με νεύμα αδρό
κι ας είμαι πτώμα:

Είμαι η ψυχρή
τέρμα κι αρχή
όλου του κόσμου
Λυγμών βροχή
στάζει κι αχει
πάντοτε εντός μου:

Είμαι ερπετό
κι όμως πετώ
μακριά στα πλάγια
και φυλάχτώ
το φως κρατώ
στα κλειστά μάτια:

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' τόμος] (έκδ. 1978)
[Από τη σειρά Πυρραμίδες (1930-1935)]

Γιάννης Πίτσος, Ωδές

Στον Κωστή Παλαμά

«Ωδή στη Χαρά» (ανόσημα)

Ω Χαρά, στα Δομηπερά, ιερά νερά
σκέψης νέας, αντιφέγγει τ' όραμά Σου.
Να φυτρώνσεις των ανθρώπων ετοιμάσου
τα φτερά.

Όχι αγέρας, μήτε σύννεφο χρυσό
που τα μάτι' αλληθωρίζουν να τρέξουν.
Χέρια μπρούντζινα στο μπρούντζο Σε λάζεις
κολλασό.

Δεν προσέχεις του ζητιάνου το κερί
στα φαράγγια που δακρύων κυλούσε κρήνη
των θουμάτων Σου θ' ανθίσουν τώρα οι κρίνοι
όρσοεροι.

Τους πυλώνες που τους κρότησαν κλειστούς
-- σκιάβα, Εσύ που με θεό Σ' είχαν κοιμίσει --
τους γκρεμίζουν αδαλόζοντας τα μίση
με λαστούς.

Στων ονείρων τους ναούς γοναπιστοι
σε δείξεις δεν σταυρώνουνε τα χέρια.
Έχεις όποιον τους λυγμούς κάνει μαχαίρια
έραστη.

...

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' τόμος] (1978)
Από τη σειρά Επιτάφιος (1936)]

Γιάννης Ρίτσος, Επιτάφιος

I

(Θεσσαλονίκη. Μάης του 1936. Μια μάνα, καταμεσής του δρόμου, μοιρολογάει το
σκοτωμένο παιδί της. Γύρω της και πάνω της, βουίζουν και σπαίζουν τα κύματα
των διαδηλωτών των απεργών κανηβατών. Εκείνη συνεχίζει το θρήνο της):

Γιε μου, σπάχνο των σπάχνων μου, καρδούλα της καρδιάς μου,
πουλάκι της φτωχιάς αυλής, ανθέ της ερημιάς μου,

Πως κλείσαν τα ματάκια σου και δε θωρείς που κλάω
και δε σαλεύεις, δε γρικάς τα που πικρά σου λέω;

Γρόκα μου, εσύ που γιάτρευες κάθε παράνομο μου,
που μάντευες, τι πέρναγα κάτω απ' το τοίνορο μου,

Τώρα δε με παρηγοράς και δε μου βγάζεις άχνα
και δε μαντεύεις, τις πλιγές, που τρώνε μου τα σπάχνα;

Πουλι μου, εσύ που μούφερνες νεράκι στην παλάμη
πως δε θωρείς που δέρνουμε και τρέμω σαν καλάμι;

Στη στράτα εδώ καταμεσής τ' όπια μαλάιά μου λύνω
και σου σκεπιάζω της μορφής το μαραμένο κρίνο.

Φιλώ το παγωμένο σου χεϊλάκι που σωπαινει

κι είναι σα να μου θύωσε και σφαιλιγμένο μένει.

Δε μου μιλείς κι η δόλια ενώ τον κόρφο δες, ανοίγω
και στα βυζιά που βύζαξες τα νύχια, γιε μου, μήτηγω.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

[Από τη σειρά Επιτάφιος (1936)]

Γιάννης Ρίτσος, Επιτάφιος

VI

Μέρα Μαγιού μου μισέμες, μέρα Μαγιού σε χάνω,
άνοιξη, γιε, που αγάπανεγς κι ανέβαινες απάνω

Στο Διακωτό και κοιτάζες και δίχως να χορταίνεις
άρμεγες με τα μάτια σου το φως της οικουμένης

Και με το δάχτυλο απλωτό μου τάδειγες ένα-ένα
τα όσα γλυκά, τα όσα καλά κι αχνά και ποδιτσιμένα

Και μούδειγες τη θάλασσα να φέγγει πέρα, λάδι,
και τα δειντά και τα βουνά στο γαλανό μαγνάδι

Και τα μικρά και τα φτωχά, πουλιά, μερμήγκια, θάμνα,
κι αυτές τις διαμαντόπετρες που ιδρώνε δίπλα η στάμνα.

Μα, γόκα μου, κι αν μούδειγες τ' αστέρια και τα πλάττα,
τάβλανα ενώ πιο λαμπερά στα θαλασσιά σου μάττα.

Και μου ιστορούσες με φωνή γλυκειά, ζεστή κι αντρικία
τόσα όσα μήτε του γιαλού δε φτάνουν το χαλίκια

Και μούδεςς, γιε, πως δά' αυτά τα ωραία θάνα δικά μας,
και τώρα εσβήστης κ' έσβησε το φέγγος κ' η φωτιά μας.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

Από τη σειρά Το τραγούδι της αδελφής μου (1937)]

Γιάννης Ρίτσος, Το τραγούδι της αδελφής μου (απόσπασμα)

Αδελφή μου,
δεν είμαι πιο ποιητής
δεν καταδέχομαι νόημα ποιητής.
Είμαι ένα παγωμένο μυρμήγκι

που έχασε το δρόμο του
μες στην ανέρανη νύχτα.

Αναδύω την τέφρα
των πυρπολημένων Αιργίλων
και δε βρίσκω μια σπιθα
για ν' ανάψω την αρχαία θερμάστρα.

Εσύ εξύγησες
τους θησαυρούς των αιώνων
μες στη λειπή παλάμη σου.
Εσύ εγκρέμισες τα όρη

όπου αναπαύονταν οι ποιητές.
Κ' εγώ δεν είμαι για ποιητής.
Το ξέρω,
οι ποιητές
δε ρυπνίζουν με δάκρυα
τις κρυστάλλινες νοήσεις,
Αγρυπνούν

με το βλέμμα τους ίσο κι σθάλωτο
για να μετρούν
τις φρικιόσεις του φωτός
και τους παλμούς του σύμπαντος.

Όμως εγώ,
αδελφή μου, αγρυπνώ
μετρώντας τους παλμούς
και την ανάσα σου.

Στυλώνομαι, πύργος νυχτός,
μες στην ακατανόητη βοή
των διασταυρωμένων κεραυνών
κι αγγίζω αδιότακτος τα ξίφη.
Οι αμίδες του φωτός κατέπευσαν
κάτω απ' τα βλέφαρα σου.

Τίποτ' άλλο δε ζει
έξω απ' τον πένθιμο κύκλο
που χαράζουν στην πάση τα μάτια σου.

Δε θέλω
τα τύμνανα των θριόμβων
να αναγγέλλουν τη δόξα μου
μες στα δάση της άνοιξης.
Το δικό σου χαμόγελο
μου φτάνει.
Η κρήνη των ματιών σου
μπορεί να ποτίσει τη δίψα μου
και ν' ανθίσει τη ζωή μου.

...

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

[Από τη σειρά Εαρινή συμφωνία (1937-1938)]

Γιάννης Ρίτσος, Εαρινή συμφωνία

XVI

Χαρά χαρά.
Δε μας νοιάζει
τι θ' αφήσει το φιλί μας
μέσα στο χρόνο και στο τραγούδι.

Αγγίξαμε
το μέγα δοκονο
που δε ζητά το σκοπό του.

Ο Θεός
πραγματοποιεί τον εαυτό του
στο φιλί μας.
Περήφανοι εκτελούμε

την εντολή του ανείρου.

Ένα μικρό παράθυρο
βλέπει τον κόσμο.
Ένα σπουργίτι λέει
τον ουρανό.
Σώμα.

Στην κόγχη των χειρών μας
εδρεύει το απόλυτο.

Σωπαινουμε κι ακούμε
μες στο γαλόγιο βράδυ
την ανάσα της θάλασσας
καθώς το στήθος κοπιτοισιού ευτυχισημένου
που δε μπορεί να χωρέσει
την ευτυχία του.

Ένα άστρο έπεσε.
Είδες;
Σιωπή.
Κλείσε τα μάτια.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

Από τη σειρά Το Εμβτήριο του Ωκεανού (1939-1940)

Γιάννης Ρίτσος, Το Εμβτήριο του Ωκεανού (απόσπασμα)

Νυχτερινό λιμάνι
φώτα πνιγμένα στα νερά
ηρόσωνα δίχως μνήμη και συνέχεια

κι ύστερα βυθισμένα στη σκιά του ταξιδιού
λαοί ιστία με κρεμασμένες λάμπες ονείρου
σαν τις παγιομένες φτερούγες των αγελάων που σμάτησαν
οι στρατιώτες με τις κάσκες
ανάμεσα στη νύχτα και στο κάρβουνο
τραυματισμένα χέρια σαν τη συγγνώμη που έφτασεν αργά.

Αιχμάλωτοι δεμένοι στις άγκυρες
έναν κρικός γύρω στο λαιμό του ορίζοντα
κι άλλες αλυσιδές εκεί στα πόδια των παιδιών
και στα χέρια της αυγής που κρατούν μια μαργαρίτα.

Κ' είναι τα κατάρτια που επιμένουνε
να μετρήσουν τα' άστρα
με τη βοήθεια της ήρεμης ανάμνησης,
μια ανθοδέσμη γλάρων στην αυγινή ευδία.

Φεύγει το χρώμα αν' το πρόσωπο της ημέρας
και το φως δε βρiscει ένα άγαλμα
να κλείσει να δοξαστεί να γαληνέψει.

Θα υποθάληουμε λοιπόν ακόμη
την ανοιχτή πληνή του ήλιου
που αναβρύζει σπόρους λουλουδιών

στην ίδια νοσεία
στην ίδια ερώτηση
στις γόνιμες φλέβες της άνοιξης
που επαναλαμβάνει τους γύρους των χειμωνιών
γράφοντας ερωτικά μηδέν
στο ακατανίκητο στερέωμα;
Ποια πάλη;
δεν μας δωρήθηκε ακόμη
για να συμπληρώσουμε
του θεού τη θεότητα;

Είχαμε τον κήνο στην άκρη της θάλασσας.
Απ' τα παρόθυρα γλιστρούσε ο ουρανός
κι η μητέρα καθισμένη
στο χαμηλό σκαμνί
κεντούσε τους αγρούς της άνοιξης
με τ' ανοιχτά κατώφλια των άσπρων σπιτιών
με τα όνειρα των πελαγών στην αχυρένια στέγη
γραμμένη στη γλαυκή διαφάνεια.

Εσύ δεν είχες έλθει ακόμη.
Κοιτούσα τη δύση και σ' έβλεπα
- μια πόδινη αντραύγεια στα μαλλιά σου
- ένα μείδιμα οικιάς βαθιά στη θάλασσα.

Η μητέρα μου κρατούσε τα χέρια.
Μα εγώ
ήσω απ' τον τρυφερό της ώμο
ήσω απ' τα μαλλιά της, τα χλωμά
στρωτά μ' ένα άρωμα υπομονής και ευγένειας
κοιτούσα σοβαρός τη θάλασσα.

Ένας γάβρος με φώναζε
στο βάθος της εσπέρας
εκεί στη γαλανή καμινύλη των βουνών.

...

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)
[Από τη σειρά Παλιά μαζούρκα σε ρυθμό βροχής (1942)]

Γιάννης Ρίτσος, Παλιά μαζούρκα σε ρυθμό βροχής (απόσπασμα)

...

Χιλιάδες ανθοσιωπητικά τ' αστέρια. Φίλησε με.
Χιλιάδες στόματα χρυσά λιγάκι λυπημένα
πάνου στο στόμα σου. Κ' οι στήχοι ως πέρα απ' τα μεσάνυχτα
κάτου απ' τη λάμπα που κανιζέει. Μυρίζει πετρέλαιο.

Στυφός, ο ουρανόσκοπος απ' το φιλί κι απ' την αγρύπνια.
Σίγουρα θαχει αυτό το φάρμακο και κίνα. Είναι μικρό.
Μια κουταλιά της σούπας πριν από τον ύπνο.

Δεν το έχεασα το φάρμακο, μητέρα,
τόσο μικρό τόσο γλυκό - το βράδυ ο δρόμος τα ποιήματα.
Τούτο το σφιξιμο δω πάνου στα μελίγγια. Η μυρωδιά του φαρμακείου.

Και μια κόκκινη φλέβα που δουλεύει
στο αναπαυμένο χέρι του έξω απ' το σεντόνι σαν κλαδί σπασμένο.

...

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

[Από τη σειρά Δοκιμασία (1935-1943)]

Γιάννης Ρίτσος, Ο Ξένος

XV

Η απιστολή μου τέλειωσε
κι ακόμη αργοπορώ.

Αμφίρροπος ακόμη στέκω

στη γέφυρα που μου χτίζει το βλέμμα σου.

Ζητάς ν' ακουθήσεις τη σκιά μου

που χάνεται μέσα στο φως

σαν το σπαθί μέσα στη θήκη του.

Ο δρόμος είναι απέραντος
ο δρόμος είναι δύσκολος κ' είναι γυμνός
σαν ένα χέρι που ποτέ δε χάιδεψε
και που ποτέ δεν συγχώρει.

Ο δρόμος που οδηγεί κοντά μου βρίσκεται εντός σου.

Σκύψε βαθιά πολύ βαθιά σου

τόσο που να λυγίσεις όλος σ' ένα τόξο

να σφεντονήσεις το βέλος στη σιωπή.

Εκεί ανατέλλει το φως που αγαπάς

το δικό σου φως

το φως όλου του κόσμου.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Α' Τόμος] (1978)

[Από τη σειρά Αργύπνια (1941-1953)]

Γιάννης Ρίτσος, Σιωπηλή εποχή (απόσπασμα)

...

Είναι δικά μας όλα τούτα που άφησαν έξω απ' την πόρτα τους οι κλειδωμένοι
άνθρωποι

το χουγιατό τού αγέρα στις σκοτεινές κάμαρες

η μουσική που κατεβαίνει σε μεγάλα κύματα χτυπώντας τα παραθυρόφυλλα

η σιωπή που ανοίγει την τσάντα της και κοιτάζεται στο τετράγωνο καθρέφτάκι της

κι αυτή που τυλίγεται σε μια στραπωτική κουβέρτα πάνω στο μπουράγιο

κι αποκοιμάται δίπλα στο τσάντρι της.

Είσαι και συ που ανάβεις το τσιγάρο σου μ' ένα άστρο πάνω απ' το ήσυχο κοπάδι
της ψυχής σου

σαν το σκοπό που αγγυρνάει πάνω απ' το κοιμισμένο στράτευμα

να αυλαογιέται μια γυναίκα

τη θάλασσα

την πολιτεία με τις σημαίες

τις σάβηνες

τη σκόνη του ήλιου και τη δόξα των ανθρώπων.

Κ' είναι στο πλάι σου -το ξέρες-
ετούτο το μεγάλο χαμόγελο
σαν το στρογγυλό ξυλητήρι πλάι στον ύπνο του εργάτη.
Καιρός να κοιμηθούμε λίγο. Μη φοβάσαι.
Κουνησιμένο καλά. Θα σε ξυνησει στην ώρα σου,
με το κουβά της αυγής που ανεβάζει το νερό απ' το πηγάδι
με το σύρσιμο μιας προκήρυξης που ρίχνει αθύρβα το φως
κάτω απ' τη νόρτα της σωτηής σου. Νάσαι διγυπος. Θα σε ξυνησει.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Β' Τόμος] (1978)

[Από τη σειρά Αγρύπνια (1941-1953)]

Γιάννης Πίτσος, Ρωμιοσύνη

1

Αυτά τα δέντρα δε βολεύονται με λιγότερο ουρανό,
αυτές οι πέτρες δε βολεύονται κάτω απ' τα ξένα βήματα,
αυτά τα πρόσωπα δε βολεύονται παρά μόνο στον ήλιο,
αυτές οι καρδιές δε βολεύονται παρά μόνο στο δικίο.

Ετούτο το τοπίο είναι σκληρό σαν τη σιωπή,
σφίγγει στον κόρφο του τα πυρωμένα του λιθάρια,
σφίγγει στο φως τις ορφανές ελιές του και τ' αμπέλια του,
σφίγγει τα δόντια. Δεν υπάρχει νερό. Μονάχα φως.
Ο δρόμος χάνεται στο φως, κι ο ίσκιος της μάτρας είναι οίδεπο.

Μαρμάρωσαν τα δέντρα, τα ποτάμια κ' οι φωνές μες στον ασβέστη του ήλιου.
Η ρίζα σκονιάφτει στο μάρμαρο. Τα σκονησιμένα σκoiνα.
Το μουδάρι κι ο βράχος. Λαχωνιάζουν. Δεν υπάρχει νερό.
Όλοι διψάνε. Χρόνια τώρα. Όλοι μασάνε μια μπουκιά ουρανό πάνω απ' την νίκρα
τους.

Τα μάτια τους είναι κόκκινα απ' την αγρύπνια,
μια βαθεία χαρακιά σφηνωμένη ανάμεσα στα φρύδια τους
σαν ένα κυπαρίσι ανάμεσα σε δυο βουνά το λιόνερμα.

Το χέρι τους είναι κολλημένο στο ντουφέκι
το ντουφέκι είναι συνέχεια του χεριού τους
το χέρι τους είναι συνέχεια της ψυχής τους -
έχουν στα χείλια τους απάνου το θυμό
κ' έχουνε τον καημό βαθεί-βαθεί στα μάτια τους
σαν ένα αστέρι σε μια γούβα γάδι.

Όταν σφίγγουν το χέρι, ο ήλιος είναι βέβαιος για τον κόσμο
όταν χαμογελάνε, ένα μικρό χαλιόδι φεύγει μες απ' τ' άγρια γένια τους
όταν κοιμούνται, δώδεκα άστρα πέφτουν απ' τις άδειες τσέπες τους
όταν σκοτώνονται, η ζωή τραβάει την ανηφόρα με σημαίες και με ταμπούρα.

Τόσα χρόνια όλοι πεινάνε, όλοι διψάνε, όλοι σκοτώνονται
πολιορκημένοι από στεριά και θάλασσα,
έφαγε η κάρμα τα χωράφια τους κ' η αρμύρα νότισε τα σπίτια τους
ο αγέρας έριξε τις νόρτες τους και τις λίγες πασχαλιές τ'έξ πλατείας
από τις τρύπες του πανώφοριού τους μπαινοβγαίνει ο θάνατος

η γλώσσα τους είναι στυφή σαν το κυναρισσοδηγό
πέθαναν τα σκυλιά τους τυλιγμένα στον ίσκιο τους
η βροχή χτυπάει στα κόκαλά τους,

Πάνου στα καρπούδια πετρωμένοι καννίζουν τη σβουριά και τη νύχτα
βιγλίζοντας το μανιασμένο πέλαγο όνου βούλιαξε
το σπασμένο κατόρτι του φεγγαριού.

Το ψωμί σώθηκε, τα βόδια σώθηκαν,
νεμίζουν τώρα τα κανόνια τους μόνο με την καρδιά τους.
Τόσα χρόνια παλιοκημένοι από στεριά και θάλασσα
όλοι πεινάνε, όλοι σκοτώνονται και κανένας δεν πέθανε -
πάνου στα καρπούδια λάμπουνε τα μάτια τους,
μια μεγάλη σπηλιά, μια μεγάλη φωτιά κατακόκκινη
και κάθε αυγή χιλιάδες περιοτέρια φεύγουν απ' τα χέρια τους
για τις τέσσερις πόρτες του ορίζοντα.

Από τη συγκεντρωτική έκδοση Ποιήματα [Β' Τόμος] (1978)

Γιάννης Ρίτσος - «Ποιητές»

Στὸν Κώστα ΚΑΡΥΟΤΑΚΗ

Ω, δὲ χωρεῖ καμιά ἀμφισβήτηση, ποιητὲς
εἴμασθ' ἑμεῖς μὲ κυματίζουσα τὴν κόμη
-- ἐμβλημα ἄρχαῖο καλλιτεχνῶν -- και χτυπητὲς
μάθαμε φράσεις ν' ἀγαδιάζουμε κι ἀκόμη

μιά εὐαισθησία μας συνοδεύει ὑστερική,
ποῦ μας πικραίνει ἓνα χλωμό, σβησμένο φύλλο,
μακριά ἓνα σύννεφο μαβί. Χιμαίρικη
τὴ ζωὴ μας λέμε και δὲν ἔχουμε ἓνα φίλο.

Μένουμε πάντα σιωπηλοὶ και μοναχοί,
ὁμῶς περιήφανα στὰ βάθη μας κγατοῦμε
τὸ μυστικὸ μας θησαυρό, κι ὅταν ἡ χεῖ
ἢ βραδινὴ καμπάνα ἀνῆσχα σκιετοῦμε.

Θεωροῦμε ἀνίδεους, ἀνάξιους κι εὐτελεῖς
γύρω μας ὄλους, κι ἀπαξιούμε μιὰ ματιά μας
σ' αὐτοὺς νὰ γίξουμε, κι ἡ νέα ξανά σελὶς
τὸ θοῆνο δέχεται τοῦ ἀνούσιου ἔρωτά μας.

Ἀναμασᾶμε κάθε μέρα τὰ παλιὰ
χλιοειπωμένα αἰσθηματά μας· ἐξηγοῦμε
τὸ τάλαντό μας: «κεληροδοῦμε σὰν πουλιά»·
τὴν ἀσχολία μας τὸς ὠγαῖα δικαιολογοῦμε.

Γιὰ μᾶς ὁ κόσμος ὅλος μόνο εἴμασθ' ἑμεῖς,
και τυλιγόμεστε, μανδύα μας, ἓνα τοῖχο.
Μ' ἔπαρση ἐκφράζουμε τὰ πάθη τῆς στιγμῆς
σ' ἔναν -- μὲ δίχως χασμωδίες -- μουσικὸ στίχο.

Γύρω μας κι ἄλλοι κι ἀν πονοῦν κι ἀν δυστυχοῦν,
κι ἀν τοὺς λυγίλει, ἀν τοὺς φλογίλει ἡ ἀδικία -
ὦ, τέτοια θέματα πεζὰ ν' ἀνησυχοῦν
τοὺς ἀστικoὺς μας στοχασμοῦς, εἶναι βλακεία.

